Nr. 5. Rok VIII.

Prenumerata z przesełką:
roczna . . 5 Złr.
półroczna . 2 Złr. 50 ct.
kwartalna . 1 Złr. 50 ct.
w Niemczech:
roczna . . . . 10 marek
półroczna . . 5 marek
w Rosyi:
roczna . . . . 5 rubli
półroczna . . $2\frac{1}{2}$ rubli
Nr. pojedynczy . . 25 ct.

Kraków 1 Marca 1894.

Wychodzi 1 i 15 w miesiącu

Zużytkowane artykuły będą wynagradzane zaraz.

Inseraty przyjmują się po cenie 2·5 ct. za cm.² jednorazowego ogłoszenia.

Redakcya i Administracya Gołębia 20, I. p.

CZASOPISMO
Towarzystwa Technicznego Krakowskiego.

Niniejszem podajemy naszym Czytelnikom w dosłownem i ile możności wiernem tłomaczeniu nową ustawę z d. 26 grudnia 1893, regulującą przemysł budowlany. Tłomaczenia dokonał na życzenie nasze p. architekt Władysław Ekielski — za co pozwalamy sobie złożyć Mu niniejszem podziękowanie.

Ustawa z d. 26 grudnia 1893

dotycząca uregulowania przemysłów budowlanych. *)

Za zgodą obu Izb Rady Państwa rozporządzam, co następuje:

Podział przemysłów budowlanych.

§ 1. Przemysł budowlany rozpada się w myśl §§ 15, i 23. ustawy z 15. marca 1883 (D. u. p. Nr. 39) na następujące działy:

1) Przemysł budowniczego,
2) Przemysł majstra murarskiego,
3) Przemysł majstra kamieniarskiego,
4) Przemysł majstra ciesielskiego,
5) Przemysł majstra studniarskiego.

Zakres działania budowniczego.

§ 2. Budowniczy jest uprawnionym do prowadzenia lądowych i innych pokrewnych budowli wraz z robotami rożnych działów przemysłu budowlanego (§ 1) i wykonywania ich własnym pomocniczym personalem.

W tych jednak miejscowościach, które Ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z Ministerstwem handlu i za zgodą dotyczącego Wydziału krajowego oznaczy jako wyjęte, ma budowniczy używać do wykonania tych robót, które należą do zawodu majstrów ciesielskiego, kamieniarskiego i studniarskiego uprawnionych majstrów, a tylko wtedy może wyż wspomniane roboty sam wykonywać, jeśli uzyskał koncesyą na wykonywanie dotyczącego przemysłu.

Natomiast do robót, które należą do uprawnionego zakresu przemysłu koncesyonowanego lub rękodzielniczego a mają przy budowach zastósowanie (stolarz, ślusarz, szklarz, pokostnik, blacharz etc.) ma budowniczy używać bez wyjątku uprawnionych do wykonywania tych robót przemysłowców.

Zakres działania majstra murarskiego.

§ 3. W miejscowościach nie wyjętych przysługuje majstrowi murarskiemu prawo prowadzenia i wykonywania budowli lądowych i innych pokrewnych, jednak budowy monumentalne, wielkie teatra, halle na uroczystości, budynki wystawowe, muzea, kościoły i inne szczególniej trudne budowy, w których znajdują zastosowanie rozległe pod względem statycznym konstrukcye, może majster murarski wykonywać tylko pod kierownictwem budowniczego.

Przy wykonywaniu budowli ma majster murarski do wykonania robót, które należą do zawodu majstrów kamieniarskiego, ciesielskiego i studniarskiego używać uprawnionego majstra. Jeśliby jednak w okręgu politycznego powiatu, w którym budowa jest wykonywana, nie miały wymienione zawody przedstawicieli a to bez względu na tych, którzyby w myśl § 6 niniejszej ustawy posiadali uprawnienie przemysłowe, może majster murarski, te roboty wykonywać własnym personalem pomocniczym.

Natomiast do robót, które należą do uprawnionego zakresu przemysłu koncesyonowanego lub rękodzielniczego, a mają przy budowach zastosowanie (stolarz, ślusarz, szklarz, pokostnik, blacharz etc.), ma majster murarski używać bez wyjątku uprawnionych do wykonywania tych robót przemysłowców.

W miejscowościach. które w myśl § 2 jako wyjęte uznane zostały, może majster murarski roboty

*) Dziennik ustaw państwa z d. 29 grudnia 1893 Nr. 139.

do swego zawodu należące tylko na tych budowlach samodzielnie wykonywać, które nie wymagają współdziałania różnych przemysłów budowlanych.

Zakres działania majstrów kamieniarskiego i ciesielskiego.

§ 4. Nie naruszając jednolitości w prowadzeniu budowy, która jest konieczną na wypadek współdziałania różnych działów przemysłu budowlanego (§ 2. i 3.), majstrowie kamieniarski i ciesielski są uprawnieni do wykonywania wszystkich robót swego zawodu.

Majster ciesielski jest oprócz tego uprawnionym do prowadzenia i wykonywania budowli, które w swej istocie są konstrukcyami drewnianemi. W tym przypadku atoli do wykonania robót murarskich, kamieniarskich i studniarskich ma majster ciesielski używać uprawnionych do tychże robót majstrów. Jeśliby jednak w okręgu politycznego powiatu, w którym budowa jest wykonywaną, wymienione zawody nie miały przedstawicieli, a to bez względu na tych, którzyby w myśl § 6. niniejszej ustawy posiadali uprawnienie przemysłowe, może majster ciesielski wykonywać te roboty własnym personalem pomocniczym.

Natomiast do robót, które należą do uprawnionego zakresu przemysłu koncesyonowanego lub rękodzielniczego, a które mają przy budowach zastósowanie (stolarz, ślusarz, szklarz, pokostnik, blacharz etc.) obowiązany jest majster ciesielski używać bez wyjątku uprawnionych do wykonywania tych robót przemysłowców.

Zakres działania majstra studniarskiego.

§ 5. Majster studniarski jest uprawnionym do prowadzenia i wykonywania wszelkich do sporządzenia studni potrzebnych robót.

W miejscowościach, gdzie nie ma majstrów studniarskich, mają to samo uprawnienie budowniczowie, majstrowie murarscy i ciesielscy.

§ 6. Na wniosek Wydziału krajowego oznaczy Krajowa władza polityczna, czy i w których politycznych powiatach lub poszczególnych miejscowościach ze względu na potrzeby ludności może być wydawaną koncesya na wykonywanie przemysłów murarskiego, ciesielskiego, kamieniarskiego i studniarskiego w niżej określonym zakresie działania i pod ułatwionymi warunkami a to w przeciwstawieniu do wymagań § 9. i 13.

Wrazie zmienionych stosunków może Krajowa władza polityczna w porozumieniu z Wydziałem krajowym wstrzymać wydawanie tego rodzaju koncesyj.

Tego rodzaju koncesya rozciąga się jedynie do wykonywania robót przy praktykowanych w danej miejscowości budowach i w granicach miejscowości wyrażonych w dekrecie.

Koncesya taka udzieloną być może jedynie osobom płci męskiej, które oprócz dopełnienia ogólnych warunków wymaganych § 23. część I. ustawy z dn. 15.

SZKICE
Z PODRÓŻY NAUKOWEJ NAD BAŁTYKIEM.

(Dokończenie).

Szluza Baaken. Szluzę stanowią dwie zasuwy żelazne o długości 100 *m*, 16 *m* wys. Poruszają się one na krążkach w górze utwierdzonych w poprzek kanału. Następnie pokazano nam most przesuwany zwany Billhorn, położony na końcu górnego portu.

Jest on ukośnie zbudowany względnie do bieżącej pod nim wody, naadchodzące statki wysuwają go ze zwykłego położenia. To przesuwanie łańcuchowemi krążkami dokonywa w osobnym budynku pomieszczony hidrauliczny przyrząd dźwigarowy.

Z tego mostu prowadzi prosto droga do nowego na Elbie zbudowanego mostu 300 *m* dług. mającego; największe parostatki przechodzą pod nim swobodnie. Statkiem parowym miejskim popłynęliśmy znowu dalej t.j. do kanału zwanego Kanał Peuter.

Ziemia wydobyta z koryta rzeki za pomocą maszyn parowych do wymulania, wysypuje się na wielkie czółna, które holują peuterskim kanałem. Piasek ten służy do nasypów — a to w sposób następujący:

Nad brzegiem stoi budynek z maszyną parową, poruszającą wzdłuż brzegu transmisyą linową, która oddaje swój ruch w kilku przystankach (stacyach).

Do każdego przystanku dostaje się czółnem przywieziony materyał w ilości 170—200 m^0 na ląd a we wszystkich przystankach razem 12—13000 m^3 szutru dziennie. Szuter ten przewozi się w wózkach wiszących i poruszających się wraz z liną drucianą.

Ładowanie szutru na wózki uskutecznia się na czółnie, skąd ze statku wózki te dostają się za pomocą wyciągu tarciowego na linę.

Następnie zwiedzałem bulwark Petersenquai i magazyny wzdłuż niego zbudowane, obsługiwane elektrycznymi, hidraulicznymi i parowymi żórawiami, wktórych wyładowywują surowe płody z Chin, Japonii, Ceylonu etc. jako to kamforę, ryż. indygo, owoce południowe i trzcinę bambusową (jako materyał pakunkowy). Wbudynku osobnym są maszyny udzielające swej siły żorawiom i centralnemu zakładowi elektrycznemu; jest w nim 6 parowych kotłów systemu Dürr o 134 m^2 powierz-

Marca 1883. (D. u. p. Nr. 39) okażą uzdolnienie praktyczne przez 4-letnią co najmniej praktykę w dotyczącym zawodzie.

Udzielanie takich koncesyj jest dopuszczalnem jedynie w granicach miejscowych potrzeb i pod tym względem ma dać swą opinię Izba handlowo-przemysłowa w porozumieniu z dotyczącem stowarzyszeniem (cechem).

§ 7. Przemysłowcy budowlani, których zakres określają §§ 1. do 6. niniejszej ustawy, mają prawo wykonywać samodzielnie konstrukcye pomocnicze, potrzebne przy wykonywaniu budowy podczas jej trwania lub burzenia budynku, jakoto szopy budowlane, rusztowania, szperowania etc.

Łączenie kilku zawodów przemysłu budowlanego.

§ 8. Łączenie kilku w § 1 wymienionych działów przemysłu budowlanego w jednym ręku jest dozwolone pod warunkiem, iż dla każdego z nich zostanie wyjednane świadectwo uzdolnienia i uzyskana koncesya.

Jakie ułatwienia mogą w tym przypadku mieć miejsce pod względem świadectwa uzdolnienia, oznaczą bliżej odpowiednie rozporządzenia.

Dowód uzdolnienia.

§ 9. Ubiegający się o koncesyę na jeden z działów przemysłu budowlanego, wymienionych w § 1. mają udowodnić wyuczenia się odpowiedniego zawodu, i wykształcenia w nim praktycznego i wreszcie mają złożyć egzamin. Przez te dowody i z dobrym wynikiem złożony egzamin, czyni się zadość wymaganiom § 23. ustępu 2 ustawy przemysłowej i uzyskuje się kwalifikacye do otrzymania koncesyi.

§ 10. Dowód wyuczenia się zawodu stanowi:

a) świadectwo ukończenia odpowiedniej szkoły zawodowej, w której udzielaną bywa najmniej 3-letnia praktyczna nauka w warsztatach szkolnych;

b) świadectwo wyzwolin lub dowód o 2 lata dłuższej praktyki w zawodzie, niż wymaga § 11;

c) uczniowie szkół politechnicznych oddziału inżynieryi lub budownictwa, którzy złożyli oba egzamina państwowe, uczniowie c. k. wyższych szkół przemysłowych oddziału budownictwa lub uczniowie równorzędnych publicznych zakładów naukowych, którzy te szkoły z dobrym wynikiem ukończyli, mają złożyć dowód, iż w celu nauczenia się zawodu przez przeciąg 6 miesięcy względnie 1 roku w tymże zawodzie pracowali a to łącznie z wyłożoną w tym celu pracą przed studyami lub podczas tychże.

§ 11. Czas trwania praktyki dla ubiegających się o koncesyę zawodów w § 1. wymienionych oznacza się w sposób następujący;

1) Dla budowniczych i majstrów murarskich lat 6, z tych najmniej lat 2 zajęcia jako podmajstrzy lub kierownik (Werkführer).

2) Dla majstrów kamieniarskich i ciesielskich lat

---

chni ogrzewalnej, wytwarzającej parę dla dwu wielkich parowych maszyn systemu Pokorny & Wittekind a zbudowane jako wentylowe parowe maszyny z potrójną ekspanzyą.

Między portem dla żaglowych okrętów i portem zwanym Oberländer Hafen znajduje się olbrzymi żóraw parowy podnoszący 150 ton.

Jego wymiary są następujące:

Od środka czopa obrotowego aż do bloku .	17·3 *m*
„ „ „ do brzegu bulwarku	10·0 „
Od środka czopa obrotowego aż do małego haka	19·3 „
Od górnego brzegu bulwarku (quai) do górnej osi głównego masztu	31·0 „
Najwyższe położenie małego haka nad górnym brzegiem bulwarku	30·50 „
Najniższe położenie głównego haka od górnego brzegu bulwarku	3·50 „
Średnica ruchomego żórawia tarczy obrotowej	13·0 „
Długość masztów i głównych prętów od środka do środka sworzni	30·0 „

Przy obrotach maszyna podnosi przepisaną chyżością:

150 ton wielkich ciężarów 250 *mm* na minutę
70 „ „ „ 500 „ „ „
30 ton z pojedynczym łańcuchem na wys. 1 *m* na minutę
15 „ „ „ „ „ 2 „ „ „

Przy końcu tej wycieczki zwiedzałem w Hamburgu różne zakłady a między innemi tartak G. C. Bartel'sa i synów, posiadający wielkie ramy z piłami (Gatter), piły obrotowe i 2 wielkie heblarki do fornierów używane tylko do szlachetnych gatunków drzewa, jako to mahoniu, palisandru i orzecha.

Ostatniego dnia mego pobytu w Hamburgu oglądałem zakłady firmy Blohm i Voss, fabrykę fortepianów Steinwey & Sons i opuściłem to miasto portowe z wielkiem zadowoleniem, gdyż pobyt w niem zaspakaja nietylko fachowca, lecz także każdego turystę, dając mu piękne bulwarki nad Alsterą, wspaniałe budowle nowego ratusza, pyszne ogrody botaniczne i park zwierzęcy, którymi by ani Londyn ani Paryż się nie powstydziły.

Kraków 20 lutego 1894. *K. Stadtmüller.*

5 zajęcia jako czeladnik, z tych najmniej lat 2 zajęcia jako podmajstrzy.

3) Dla majstrów studniarskich lat 3 zajęcia jako czeladnik, a z tych najmniej 1 rok zajęcia jako podmajstrzy.

4) Odpowiednio do miejscowych stosunków można będzie od studniarzy i kamieniarzy nie wymagać stanowiska podmajstrzego.

§ 12 Ukończeni uczniowie szkół politechnicznych oddziału inżynieryi lub budownictwa z obu egzaminami państwowymi złożonymi z dobrym wynikiem a ubiegający się o koncesyę na budowniczego, majstra murarskiego, kamieniarskiego lub ciesielskiego mogą mieć o 2 lata krótszą praktykę, niż § 11 oznacza, uczniowie zaś tychże szkół, którzy na swoich oddziałach uzyskali dyplom, praktykę o 3 lata krótszą, jeżeli zatrudnieni byli przy budowach lądowych; od ukończonych słuchaczy szkół politechnicznych nie wymaga się stanowiska podmajstrzego.

Uczniowie, którzy ukończyli z dobrym wynikiem oddział budownictwa w c. k. wyższych szkołach przemysłowych lub w innych równorzędnych zakładach naukowych o charaktarze publicznym, mogą mieć praktykę o 1 rok krótszą, niż § 11. oznacza.

Ubiegającym się o koncesyę na majstrów ciesielskiego i kamieniarskiego, którzy otrzymali świadectwo odejścia szkoły zawodowej w połączeniu z nauką warsztatową, wystarcza dowód o 2 lata krótszej praktyki, niż punkt 2. § 11. oznacza; tym zaś, którzy ukończyli szkolę podmajstrzych budowlanych przy szkole przemysłowej lub innym równorzędnym zakładzie naukowym o charakterze publicznym, wystarcza dowód praktyki o 1 rok krótszej, niż § 11. oznacza.

Praktyka odbyta przed, lub podczas studyów w jednej z wymienionych szkół policza się jako § 11. wymagana.

Urzędnikom oddziału budownictwa, państwowym, krajowym lub gminnym, ubiegającym się o koncesyę na budowniczego, majstra murarskiego, ciesielskiego i kamieniarskiego, policza się ich 6-letnia służba jako dowód wymagany § 11, jeśli przy mianowaniu odpowiedzieli warunkom wymaganym od wstępujących do służby państwowej i jeśli podczas służby, która ma być im policzoną, zatrudnieni byli przy budownictwie lądowém.

C. i k. oficerowie inżynieryi, którzy ukończyli wyższy kurs a ubiegają się o koncesyą na budowniczego, czynią wtedy zadość postanowieniom § 11, jeśli podczas swej służby w sztabie inżynierskim byli przez najmniej 6 lat zatrudnieni przy budowach lądowych lub służbie fortyfikacyjnej (Befestigungsdienst). C. i k. Wojskowi, którzy jako wojskowi werkmistrze budowlani (Militärbauwerkmeister) ubiegają się o koncesyę na majstra murarskiego, kamieniarskiego i ciesielskiego, czynią wtedy zadość postanowieniom § 11. jeśli w tym charakterze służyli wojskowo najmniej przez 6 lat.

§ 13. Dla ubiegających się o koncesye na zawody w §§ 1—5 wyliczone, oznaczy się w drodze rozporządzeń urzędowych przedmioty egzaminu, zakres i czas trwania jego ważności, przyczem uwzględni się, czy i o ile świadectwa szkoły politechnicznej albo szkoły przemysłowej oddziału budownictwa, lub wreszcie innego równorzędnego zakładu naukowego o charakterze publicznym mogą zastąpić egzamin w całości lub w części.

W drodze rozporządzeń urzędowych oznaczy się następnie miejscowości, w których odbywać się będą egzamina, jak należy złożyć komisyę egzaminacyjną, która władza ma wynik egzaminu stwierdzić świadectwem, w jakim terminie będzie można egzamin powtarzać i jaką będzie taksa egzaminacyjna.

W drodze rozporządzeń urzędowych oznaczy się te zaklady naukowe, szkoły politechniczne, wyższe szkoly przemysłowe, szkoły zawodowe, szkoły podmajstrzych, etc., — których uczniom będą przyznawane ułatwienia wyliczone w § 12. a to stósownie do organizacyi tychże szkół i wyników nauki.

W drodze rozporządzeń urzędowych wreszcie oznaczy się te zagraniczne wyższe techniczne zakłady naukowe, które uważane będą jako równorzędne z tutejszemi szkolami politechnicznemi, a to ze względu na §§ 10. aż do włącznie 13. niniejszej ustawy. Ministerstwu spraw wewnętrznych w porozumieniu z Ministerstwem Oświaty zastrzega się każdym razem prawo uwzględnienia zagranicznych świadectw szkół przemysłowych i zawodowych a to w myśl § 10 aż do włącznie § 13 niniejszej ustawy.

Władza nadająca koncesye.

§ 14. Koncesyę na budowniczego, majstra murarskiego, kamieniarskiego i ciesielskiego wydaje Krajowa władza polityczna, koncesyę zaś na majstra studniarskiego i majstrów uprawnionych według § 6. niniejszej ustawy do wykonania przemysłu budowlanego, wydaje władza przemysłowa pierwszej instancyi.

Postanowienia przejściowe.

§ 15. Odnośnie do koncesyonowanych murarzy, kamieniarzy i cieśli, którzy na podstawie 1. ustępu § 23. ustawy przemysłowej z d. 20. grudnia 1859. (D. u. p. Nr. 227) otrzymali uprawnienie do samodzielnego wykonywania robót do ich zawodu należących, a zatem nie pod kierunkiem budowniczego, postanawia się co następuje:

Koncesyonowanych komieniarzy i cieśli stawia się

na równi z majstrami kamieniarskimi i ciesielskimi w myśl § 4. niniejszej ustawy.

Koncesyonowanych murarzy stawia się na równi z majstrami murarskimi w myśl § 3. niniejszej ustawy.

Tym zaś, którzy w czasie ogłoszenia niniejszej ustawy zajmują to stanowisko w miejscowościach, które jako wyjęte oznaczonemi zostaną, przysługuje prawo samodzielnego wykonywania w tychże miejscowościach budowli lądowych i innych pokrewnych na spół z majstrami kamieniarskimi, ciesielskimi i studniarskimi.

Krajowa władza polityczna ma oprócz tego prawo tym z nich nadać prawa budowniczego normowane § 2. niniejszej ustawy, którzyby wykazali swoje teoretyczne i praktyczne uzdolnienie na budowniczego egzaminem normowanym osobnem rozporządzeniem, albo przedłożeniem samodzielnie projektowanych i wykonanych budowli a to w czasie przed wejściem w życie niniejszej ustawy.

Murarze, cieśle i kamieniarze, którzy uzyskali swe koncesye na podstawie ustawy przemysłowej z dnia 20. grudnia 1859, którym jednak przyznanym został mniejszy zakres działania, niż § 23 wspomnianej ustawy określa, pozostają nadal z tym mniejszym zakresem działania.

Zresztą nie narusza się w niczem uprawnień przemysłowych już nadanych.

Postanowienia karne.

§ 16. Ci z przemysłowców budowlanych, którzy swojego uprawnienia nadużywają do zatajenia nieuprawnionego wykonywania przemysłu przez osoby trzecie, mają być karani według postanowień karnych ustawy przemysłowej. W razie powtórzenia się tego nadużycia należy wymierzyć karę pieniężną, która może dojść do wysokości 1000 złr., nadto zastosować czasowe lub zupełne odjęcie uprawnienia przemysłowego.

Kwoty, otrzymane za takie zatajenie nieuprawnionego wykonywania przemysłu przez osoby trzecie, przypadają na korzyść kasy chorych stowarzyszeń, a jeśli taką kasa nie istnieje, na korzyść funduszu biednych miejscowości, w której budowa zostaje wykonaną.

§ 17. Osoby, które bez uprawnienia do wykonywania lądowych lub innych pokrewnych budowli, wykonują roboty budowlane, do których potrzebnem jest zezwolenie władzy, należy ukarać według postanowień karnych ustawy przemysłowej. Wrazie powtórzenia się przekroczenia, należy wymierzyć karę do 2000 złr.

Jeśli osoby w ustępie 1. wymienione, przyrzekły przemysłowcowi w § 1. opisanemu za zatajenie nieuprawnionego wykonywania przemysłu pewne kwoty pieniężne, lecz ich jeszcze nie uiściły, to kwoty te przepadają na korzyść funduszu biednych tej gminy, w której budowa zostaje wykonaną.

§ 18. Przy wymiarze kar pieniężnych, na podstawie §§ 16. i 17. należy zawsze uwzględnić stosunki majątkowe, zarobkowe i dochodowe skazanego.

W każdym wyroku, w którym naznaczoną jest kara pieniężna, należy oznaczyć także karę aresztu, która ma zastąpić pieniężną w razie niemożności ściągnięcia tejże.

Przy tem za kwotę 2—10 złr. można policzyć 1 dzień aresztu, ; atoli areszt nie może trwać dłużej nad 6 miesięcy.

§ 19. Postanowienia §§ 380, 383, 384 i 385 ogólnej ustawy karnej odnoszące się do budowniczych, stosują się co do swej istotnej treści także do majstrów murarskich, ciesielskich, kamieniarskich i studniarskich, wreszcie do tych przemysłowców budowlanych, którzy wykonywują swoje zawody na podstawie uprawnień uzyskanych na mocy dotąd istniejących ustaw; sąd zatem może ich, na podstawie postanowień tychże §§, zmusić przy prowadzeniu budowy, do wezwania pomocy innego uprawnionego przemysłowca, a nawet odebrać im nadane uprawnienia.

Postanowienia końcowe.

§ 20. Zresztą zatrzymują swoje znaczenie postanowienia ustawy przemysłowej dotyczące przemysłu budowlanego. Odnosi się to w szczególności do ogólnych warunków potrzebnych do prowadzenia koncesyonowanego przemysłu.

Obowiązek nałożony przemysłowcom § 44. ustawy uzupełniającej ustawę przemysłową z 15. marca 1883. (D. u. p. Nr. 39), aby na stałych miejscach wykonywania swego przemysłu (placach) używali odpowiednich, zewnętrznych oznak, rozciąga się na przemysłowców, wymienionych w § 1. pod l. 1, 2 i 4 niniejszej ustawy w tym kierunku, aby na każdej wykonywanej budowie, dobudowie i przebudowie aż do ukończenia jej w miejscu w oko wpadającem, umieszczali swe imię, nazwisko i zawód. Nie dopełnienie tego warunku będzie przedmiotem śledzwa według postanowień karnych ustawy przemysłowej.

§ 21. Jeśli miejscowość jaka, już po wejściu w życie niniejszej ustawy uznaną zostanie w myśl § 2. jako wyjęta, to zmiana ta nie wpływa na zmianę istniejących już w tej miejscowości uprawnień przemysłowych.

§ 22. Ustawa niniejsza nie narusza uprawnień rządowo autoryzowanych cywilnych techników (rządowo autoryzowany inżynier cywilny, inżynier budowy, architekt i inżynier mechanik).

W razie jednak, jeśli ci wykonują lądowe i inne

pokrewne budowy własnym przemysłowym personalem, podlegają postanowieniom 6. i 7. ustępu ustawy przemysłowej (D. u. p. z 15. marca 1883. Nr. 39 i z 8. marca 1885. Nr. 22).

§ 23. Postanowienia niniejszej ustawy nie mają zastosowania do robót budowlanych, wykonywanych przez ludność wiejską jako zajęcie poboczne i bez przemysłowego personalu, jako to przy budowach mieszkalnych i gospodarczych, praktykowanych w danej miejscowości, nadto przy prostych wiejskich wodociągach, jeśli według istniejących ustaw budowniczych do prowadzenia tychże nie jest potrzebnym kierownik.

Wątpliwość, czy wdanym przypadku ma się do czynienia z robotą powyższego rodzaju czy też z robotą przemysłowej natury, rozstrzyga Krajowa władza polityczna w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

§ 24. Z wejściem w życie niniejszej ustawy traci moc obowiązującą Rozporządzenie Cesarskie z d. 16. września 1883 (D. u. p. Nr. 147) dotyczące uzdolnienia do przemysłów budowlanych i zakresu działania tychże.

§ 25. Wykonanie niniejszej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych, Ministrowi sprawiedliwości, Ministrowi handlu i Ministrowi oświaty.

Lichtenegg 26 Grudnia 1893.

Franciszek Józef m. p.

Windisch-Grätz m. p. Bacquehem m. p.

Schönborn m. p. Wurmbrand m. p.

Madeyski m. p.

W uzupełnieniu ustawy z d. 26. grudnia 1893 r. podajemy kilka szczegółów z rozporządzeń ministeryalnych, dotyczących naszego kraju.

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych i handlu z d. 27 grudnia 1893 oznacza dla Galicyi i Wksięstwa Krak. gminy miasta Lwowa i Krakowa jako wyjęte,

Rozporządzenie Ministerstwa oświaty z porozumienia z Ministerstwem spraw wewnętrznych i handlu z d. 27 grudnia 1893 r., oznacza te zakłady naukowe państwowe w Galicyi, których ukończenie daje możność uzyskania skrócenia czasu trwania praktyki według § 12. wspomnianej ustawy, a mianowicie: 1) odnośnie do uzyskania koncesyi na budowniczego, majstra murarskiego, kamieniarskiego i ciesielskiego: c. k. szkoła politechniczna we Lwowie i c. k. wyższa szkoła przemysłowa w Krakowie; 2) do uzyskania koncesyi na majstra ciesielskiego i kamieniarskiego: szkoła dla przemysłu drzewnego w Zakopanem i szkoła podmajstrzych we Lwowie. — Z pomiędzy zaś wyższych szkół technicznych zagranicznych następujące uznane zostały za równorzędne z naszymi austryackiemi szkołami politechnicznemi.

1) kr. Józefińska politechnika w Peszcie.
2) kr. szkoła politechniczna w Berlinie.
3) „ „ „ „ Hannowerze.
4) „ „ „ „ Akwizgranie.
5) „ „ „ „ Monachium.
6) „ „ „ „ Sztutgardzie.
7) „ „ „ „ Dreznie.
8) „ „ „ „ Karlsruhe.
9) „ „ „ „ Brunświku.

W sprawie organizacyi biura hydrograficznego

(Dokończenie).

Wreszcie pozwolimy sobie zwrócić uwagę wysokiemu c. k. Namiestnictwu, że przyjęta przez wysoki c. k. Rząd zasada, by organa prywatne wykonywały służbę spostrzegawczą na wodowskazach i ombrometrach zupełnie bezpłatnie, a tylko wyjątkowo za renumeracyą, uważamy za nieodpowiednie. W podobny sposób można postąpić w zachodnich prowincyach zamożnych, a w Czechach np. rzeczywiście większa część obserwatorów nie pobiera żadnego wynagrodzenia; obawiamy się jednak, że podobny sposób obserwacyi u nas w kraju nie da się należycie przeprowadzić, zwłaszcza przez czas dłuższy. Obserwowanie wodowskazów i ombrometrów nie zabiera wprawdzie wiele czasu dziennie, zawsze jednak jest obowiązkiem krępującym jednostki w swobodnem rozporządzaniu czasem, wymaga bowiem dokonania tej czynności o pewnej godzinie dnia, jakoteż po każdym większym opadzie atmosferycznym. Dlatego też niejeden obserwator wolontaryusz, jak to niestety często się wydarzyło, zniechęca się wkrótce do przyjętego na siebie obowiązku i odmawia dalszej czynności, zwłaszcza, jeżeli za swą czynność nie pobiera najmniejszego wynagrodzenia.

Należy uwzględnić, że nauczyciele ludowi, prywatna niższa służba leśna lub gospodarcza i t. d. żyje w bardzo skromnych warunkach finansowych i że skutkiem tego każdy, chociażby najmniejszy dochód uboczny, ma dla nich wielkie znaczenie i zachęca ich do spełnienia obowiązku. Zresztą od wolontaryusza, zaniedbującego się w wypełnianiu obowiązku objętego, trudno wymagać gorliwości, skoro on z dobrej woli tylko podjął się obserwacyi, gdyby mu zaś za czynność jego płacono, byłaby słuszna podstawa do wymagania sumiennego spełnienia obowiązku.

A dokładna obserwacya wodowskazów i ombrometrów jest dla biura hydrograficznego bardzo ważną, należy bowiem pamiętać, że częsta kontrola, wo-

bec rozległe rozrzuconej sieci stacyj, jest bardzo utrudnioną i że na datach, podanych przez obserwatorów, polega następnie całe dalsze wnioskowanie i wyprowadzanie wywodów. Jeżeli więc obserwacye są błędne, albo też przez ustąpienie kilkunastu obserwatorów niezupełne, wówczas także i wnioski, z takiej obserwacyi wysnute, muszą być błędne, nie mające żadnej wartości i mogą nawet w wielu wypadkach spowodować szkody.

O BUDYNKACH W MIEŚCIE CHICAGO.

Napisał
Franciszek Meissner
inżynier adjunkt c. k. kolei państwowych w Feldkirch.

(Ciąg dalszy nastąpi).

Wkrótce przekonano się jednak, że zastąpienie murów słupami lanymi i trawersami i łączenie takowych bolcami nie wystarcza; budynek jest za mało sztywny, i nierówno osiada, co staje się dlań niebezpieczne. Wzięto się więc do walcowanych żelaznych, wreszcie stalowych dzwigarów, które silnie ze sobą nitowano, a poprzecznemi sztabami wzmacniano przeciw wichrowi. Jest to właściwy Chicagoski system, powstały w roku 1889. Najwyższe budynki tego systemu, t. z. „sky-scrapers“ wzbijają się śmiało ku obłokom. Zwiedzałem 2 takie kolosy w czasie budowy. Większa część szkieletu stalowego stała gotowa, na 10-tem piętrze nitowano, ściany jeszcze nigdzie nie były wypełnione — co zresztą jest błahą rzeczą, gdyż nie potrzeba żadnych rusztowań; a w końcu wewnętrzne ściany ustawia się dowolnie, gdyż są one z blachy falistej obrzuconej tynkiem.

Rok 1893 był pod względem budowy niezrównany, — w fabrykach natomiast ruch panował mały; — na każdym niemal kroku można było widzieć sieci żelazne pnące się ku niebu.

Zauważyłem 2 rodzaje budowli żelaznych: 1. u jednych żelazne rusztowania dźwigają sufity i podłogi, a mur dźwiga sam siebie do najwyższego piętra, 2. u drugich stalowe rusztowanie wypełnione murem, nie ma nic do dźwigania.

Ponieważ nowsze te budynki po większej części mają 16 piąter podług amerykańskiego liczenia, czyli 15 podług naszego, podaję w następującej części grubości murów dla takich budynków według naszego liczenia. Mur według naszych przepisów budowany, musiałby mieć w parterze grubości około 1.20 *m*. a w 14 i 15 piętrze 0.40 *m*, tymczasem budynek według metody 1) ma na parterze grubości 0.60 *m*. od 12-go piętra 0.40 *m* grub. a według metody 2) tylko 0.40 na parterze, a 0.30 *m* od 8—15 piętra. W miejscach atoli, gdzie front jest mały a plac nadzwyczaj drogi (2600 złr. za m^2) dają od dołu do góry murom 30 *cm* grubości. Do 4-go piętra wypełnia się mury kamieniem i cegłą, dalej do 8-go pustą cegłą, a najwyższe piętra terrakottą.

W Europie rzadko buduje się domy wyższe, jak na 5 piąter, ponieważ niski czynsz w wysokich piętrach nie popłaca. W Ameryce na wszystkich piętrach równy jest czynsz, ponieważ szybko idące elewatory (wyciągi) ułatwiają komunikacyą w wysokim stopniu a im wyższy dom tem koszta budowy stosunkowo mniejsze, przy kosztach utrzymania i urządzenia tych samych, co domu niższego. Co jednak najważniejsze, to, że im wyższy dom, tem większy ma rozgłos, większą ma reklamę, a co za tem idzie — osiąga większe ceny swych mieszkań. Chcąc dowiedzieć się o bliższych szczegółach wewnętrznego urządzenia tych budynków, odwiedziłem mego znajomego adwokata Drzemałę, mającego swą office (kancelaryą) na t. z. Metropolitan Blocku na Randolph Street i znalazłem — w stosunku do tak wspaniałego pałacu, liche kancelaryjki, zwyczajnie po 2 pokoje razem, w których dla taniości często 2 firmy się mieszczą. Czynsz roczny takiej office 3000 złr., a w najsławniejszych gmachach 125 złr. za m^2 i rok. Za to dalej poza centrum miasta są mieszkania 10 razy tańsze tak np. w południowej części, w dzielnicy „Pullmann“ płaci się za 3 pokoje i kuchnię tylko 180 złr. rocznie.

Zwiedzając z początku podróży giełdę produktów w N. Yorku i widząc na kilku elewatorach bezustanny ruch osób do góry i na dół, dowiedziałem się, że dziennie przewożą tam czasem 20.000 osób. Wydało mi się to przesadzonem. Tymczasem podziwiając z kolei olbrzymie budowle na Randolph Street w Chicago przeszedłem z Metropolitan- do Ashland-Blocku i naliczyłem tu 17 elewatorów po rozmaitych częściach gmachu: frekwencya jest tu widocznie jeszcze większa, niż w giełdzie; cały blok zajmuje przestrzeń 25×44 *m* a wysokość jego 15 piąter. Poszedłem wreszcie o kilkadziesiąt kroków dalej i znalazłem się przed najwyższym gmachem Chicago, „Masonic Temple“, przed gmachem wolnomularzy. Pracowało w nim 18 elewatorów w grupach po 3, mogących przewieźć dziennie do 40.000 osób; co kilka lub kilkanaście sekund wychodzi elewator w górę, przejeżdżając wysokość piętra w 3—4 sek. Dla najwyższych piąter przeznaczonych jest osobno kilka elewatorów i te nie zatrzymują się na piętrach niższych, a jeżeli przypadkowo znajdują się w nich tylko osoby z najwyższego piętra, to przebiegają one wysokość 20 piąter w 1 min. bez zatrzymania; raptowna ta jazda, zwłaszcza na dół, z początku dziwne wywołuje uczucie; zdaje się, jakoby klatka się zerwała i sekundy naszego życia były policzone. Gmach ten ma 21 piąter, cała wysokość po nad troto-

arem wynosi 90.63 *m*; grubość muru na dole 95 *cm.*, na najwyższych piątrach 32 *cm*. Koszta budowy 5 milionów złr.

Budynek „Board ot Trade“, w którym się mieści giełda, jest wspaniały; wieżą swoją dosięga wysokości 98 *m* po nad poziom ulicy.

Gmach Rookery (10 piąter) ma 600 pokoji, a całe wnętrze wykładane jest marmurem.

Inne olbrzymie budowle są:

Izba handlowa „Chamber of Commerce“ (14 piąter), „Tacoma building“ (14 piąter), „Women's Temperance Temple“ (13 p.), „Columbus Building“ (14 p.), „Studebaker“ (fabryka powozów), „Sullmann“ (dyrekcya fabryki wagonów 10 p.), „Marshall Field's Store“ („Bon Marché“ miasta Chicago) „Siegel, Cooper and Co. na State Street“, największy magazyn świata, ma 130 *m* dług., 47 *m* szer., 44 *m* wys. „Unity Building“ (18 p.) z granitu i żelaza. (*Dok. nast.*)

Wynik konkursu na tablicę pamiątkową, mającą uwiecznić akt poświęcenia broni przez generała Kościuszkę w kościele Kapucynów w Krakowie, a przeznaczoną do wmurowania na zewnętrznej ścianie kaplicy Loretańskiej przy tymże kościele, jest następujący: I nagrodę otrzymał projekt artysty malarza p. Piotra Stachiewicza, II-gą projekt artysty malarza p. Walerego Eljasza, III-cią projekt architekty p. Stanisława Barabasza.

Dalecy od chęci dotknięcia dobrej woli osób decydujących w tej sprawie, konstatujemy jednak, iż program konkursu wzywał do współudziału wszystkich, — a zatem architektów, rzeźbiarzy i malarzy. Nie zadziwia nas to — u nas bowiem nie nauczono się jeszcze rozróżniać, kto do jakiego ma być powołanym zadania, choć w naszym wypadku zdawałoby się niepodlegać wątpliwości, iż sprawę rozwiązać mogą jedynie architekci i rzeźbiarze dekoracyjni. W obec małości objektu i ztąd wypływającej drobności figur, artysta rzeźbiarz, popadając mimowoli w miniaturowość, rzeczy też nie załatwi. Trudno też w naszych warunkach artystycznych przypuszczać, aby artyści malarze sprawie dopomódz mogli, brak im bowiem należytych studyów, czego dowodem przedsięwzięta w swoim czasie próba stworzenia pomnika Mickiewicza według szkiców nawet tak genialnego malarza, jakim był Matejko.

To założenie konkursu, skład jury, wreszcie mały zakres zadania, któremu każda wybitna siła architektoniczna — wezwana przez komitet — sprostać by mogła, jest powodem słabego udziału naszych architektów, chociaż — mimo wszystkiego — ta abstynencya nie jest pochwały godną, jest bowiem abdykacyą na rzecz czynników niepowołanych (sądzimy, iż nie będziemy źle zrozumiani: architekci nie mieszają się w sprawy malarskie). Stąd przyznanie nagród nosi charakter — sit venia verbo — kompromisu familijnego, bowiem ani pierwsza ani druga nagroda nie jest nawet odległym szkicem, z któregoby o rzeczy wykonanej wznosić można, a przecież skala rysunków wymaganą była tak wielka, iż wyjąwszy drobne zmiany powinnoby się już wszystko wiedzieć. Wyznamy też, iż od p. Stachiewicza i Eljasza oczekiwaliśmy utworu może nadto fantastycznego, może nie liczącego się z warunkami wykonania, ale za to świeżego; ścieśnione naturą rzeczy ramy wpłynęły na obniżenie ich twórczości. Tak więc mamy nowy przykład, jak nienależy przeprowadzać konkursów i życzyć by tylko wypadało, aby przynajmniej przy oddaniu rzeczy do wykonania postąpiono racyonalniej, powierzając je p. Barabaszowi, którego projekt trzymany w charakterze późnego renesansu francuskiego odznacza się pomysłem logicznym z właściwém temu artyście poczuciem pięknych linij, form i profilu, wreszcie pięknym charakterystycznym ornamentem. Jak zaś niezdrowe zapatrywania tkwią jeszcze ciągle w umysłach komitetu wykonawczego, dowodzi pogłoska, iż wykonanie ma być powierzone projektantowi pomysłu najwięcej może ze wszystkich dyletanckiemu a opatrzonego godłem „Ludwika Sosnowska“. *W. E.*

KRONIKA BIEŻĄCA.

W dniu 20 lutego odbyło się walne zgromadzenie naszego Towarzystwa. Dokładne sprawozdanie z tego posiedzenia umieścimy w następnym numerze.

Nowa kolei Kijów Petersburg. — Opracowany przez inżyniera Zawadzkiego, na życzenie zarządu południowo-zachodnich kolei żelaznych projekt kolei, łączącej bezpośrednio i prawie w linii prostej Petersburg z Kijowem, według informacyi „Mok. Wiedomosti“ skróci dotychczasową odległość między tymi dwoma punktami o jedną trzecią. Linia ta, wychodząc z Petersburga, przechodzić będzie przez Witebsk, następnie w pobliżu osady Solce, oraz miast: Porchowa, Wielkich Łuk, Niewiela i Gródka: dalej przez Orszę, przetnie kolej moskiewsko-brzeską i wejdzie do basenu dnieprowskiego. Od Orszy pójdzie brzegiem Dniepru na miasteczko Szkłów, około Mohylowa, Starego Bychowa, i zaginając się tutaj, skieruje się na Rochaczów, gdzie przetnie szosę bobrujską na Żłobin i kolej żelazną libawsko-romeńskę, następnie przetnie rzekę Berezynę, w tem miejscu odległą od Petersburga o wiorst 802. Ztąd projektowana linia usunie się od kierunku Dniepru, przetnie na 821-ej wiorście koleje poleskie (linia Homel — Pińsk), a następnie rzekę Prypeć pod m. Czarnobylem. Od Prypeci zbliży się znowu ku Dnieprowi — i prawym brzegiem jego dojdzie do Kijowa. Koszta budowy tej kolei inżynier Zawadzki obliczył na 55 i pół milionów rs. Budowy podjęło się Towarzystwo kolei południowo-zachodnich.

W Czasopiśmie techn. lwowskiem czytamy:

Zjazd techników polskich. — Donosimy czytelnikom, iż w b. r. odbędzie się III. Zjazd techników polskich. Zaproszony komitet przez Zarząd Tow. Politechnicznego w tych dniach ukonstytuował się i niebawem podamy do wiadomości bliższe szczegóły.

Mianowania. — Cesarz nadał adj. budownictwa Dyrekcyi domen i lasów we Lwowie Antoniemu Holzmüllerowi tytuł i charakter inżyniera budownictwa.

Krajowe sprawy górnicze. — W myśl przedłożenia Wydziału krajowego uchwalił Sejm 5.000 złr. subwencyi dla sekcyi górniczej Komitetu wystawy, domagając się od Rządu analogicznej subwencyi i wezwał zarazem Rząd do systemizowania katedry górnictwa zastosowanej do potrzeb krajowych na Politechnice.

Dział kolejowy na wystawie — zorganizowany przez Dyr. kol. państw. ma obejmować trzy lokomotywy, z których jedna będzie opalana naftą, trzy wozy osobowe i jeden wóz salonowy, modele budowli kolejowych, karty plastyczne, przyrządy telegraficzne i sygnałowe, przyrządy straży ogniowych, kolejowych itp. Pod gołem niebem mają być umieszczone wozy towarowe, okazy nawierzchni, zwrotnic, krzyżownic itp., wreszcie materyały budowlane i gatunki drzew, spotrzebowane w warsztatach kolejowych.

Dyrekcya szkoły przemysłowej — we Lwowie ogłasza konkurs na rzeczywistego nauczyciela nauk budowniczych z płacą 1200 złr., dodatkiem aktywalnym 300 złr. i prawem do 5 kwinkweniów po 200 złr. O posadę tę mogą ubiegać się technicy z dwoma egzaminami rządowymi. Termin podania do 10. marca b. r.

Pożyczka miasta Lwowa. — Lwów postanowił zaciągnąć pożyczkę dziesięciomilionową, przeznaczoną na uregulowanie finansów miasta i na szereg inwestycyi. Plan inwestycyi obejmuje: na urządzenie wodociągów 1.500.000 złr., na siecie kanałowe 500 000 złr., wybrukowanie ulic 600.000 złr., na rzeźnie, targowicę i rakarnię 540.000 złr., wybudowanie dwu szkół 200.000 złr., wybudowanie przytuliska dla kobiet 22.000 zł., wytworzenie zakładu zastawniczego 100.000 złr., budowę nowych koszarów 600.000 zł., podniesienie przemysłu i handlu 100.000 zł., na budowę nowego teatru 700.000 złr, ewentualne wykupno kolei elektrycznej 100.000 złr., rozszerzenie gazowni 250.000 złr., na pomiar i niwelacyą Lwowa 100.000 zł., odnowienie gmachu ratuszowego 250.000 zł., budowę centralnej stacyi dla straży ogniowej 70.000 zł. razem 6.242.000 zł. na długi miejskie spłacić się mające 2.922.685 zł., na specyalną rezerwę 200.000 zł., na pokrycie dalszych wkładów i zrealizowanie pożyczki 635 315 złr.

Nekrologia.

Michał Franciszek Zieleniewski, inżynier i budowniczy, założyciel i właściciel fabryki wyrobów betonowych zmarł w Krakowie dnia 16 lutego b. r. w 45 roku swego życia.

Zmarły należał od dawna do naszego Towarzystwa i cieszył się szacunkiem prawdziwym wśród kolegów zawodu, szacunkiem który zdobywał pięknymi przymiotami charakteru, uczynnością i uprzejmością. — Na walnem zebraniu Towarzystwa w dniu 20 b. m. uczcił pamięć zmarłego prezes Towarzystwa p. Stanisław Chrząszczewski. Niech i nam będzie wolno temi słowy dać wyraz świeżej pamięci o jednym z najdawniejszych członków Towarzystwa. Cześć i spokój Jego pamięci.

Książki nadesłane Redakcyi.

1. **Władysław Umiński.** Żegluga powietrzna — z 36 ilustracyami Warszawa 1894. (Ocenę tej książki podaliśmy w poprzednim numerze Czasopisma).

2. I. **Rychter** prof. szkoły politechnicznej. Roboty wodne, część I. z atlasem o 17 tablicach. Lwów 1894.

3. **Gorzelnictwo** — odbitka z encyklopedyi rolniczej str. 282 do 472.

4. **Sławomir Odrzywolski** architekt i prof. c. k. państw. szkoły przemysł. w Krakowie: Zabytki przemysłu artystycznego w Polsce. Zeszyty: III, IV, V i IV wraz z tekstem objaśniającym. Kraków 1893.

5. **Karol Stadtmüller** profesor ck. państwowej szkoły przemysłowej w Krakowie. Konstrukcya i budowa maszyn tom V. Teorya, konstrukcya i budowa pomp. 4-to z atlasem, 32 tablic folio — Kraków 1894.

O dziełach 2 — 5 umieścimy odpowiednie recenzye w następnych numerach.

Redaktor odpowiedzialny: **Dr. Ernest Bandrowski.**

KONKURS.

Z polecenia Wysokiego c. k. Namiestnictwa rozpisuje się niniejszym konkurs na posadę rzeczywistego nauczyciela dla nauki o rzutach, rysunków geometrycznych i ornamentalnych w c. k. państwowej szkole przemysłowej w Krakowie. Posada ta, do której przywiązaną jest płaca 1200 złr., dodatek aktywalny IX rangi w kwocie 300 złr. i prawo uzyskania 5 dodatków pięcioletnich po 200 złr., będzie obsadzona od 1-go października 1894.

Kompetenci zechcą swoje podania wystosowane do Wysokiego c. k. Ministerstwa Wyznań i oświaty i zaopatrzone a) curriculum vitae, b) dowodami kwalifikacyi fachowej, jak niemniej c) dowodami dokładnej znajomości języka polskiego — złożyć najpóźniej do dnia 10-go marca 1894 r. w kancelaryi podpisanej dyrekcyi.

Kraków dnia 1-go lutego 1894.

Z Dyrekcyi c. k. państwowej szkoły przemysłowej

Jan Rotter m. p.

Ogłoszenie licytacyi.

C. k. Dyrekcya Ruchu w Krakowie zamierza sprzedać w drodze publicznej licytacyi starą murowaną ogrzewalnię i w tejże znajdujące się popielnice murowane z tym warunkiem, że kupujący zobowiąże się budynek ów w najkrótszym czasie zburzyć i wszelkie na jego własność przypadające materyały — z placu stacyjnego usunąć.

Oferty dotyczące ostęplowane, zapieczętowane i opatrzone napisem: „Offert betreffend Ankauf und Demolierung der Locomotiv-Remise in Neu-Sandez“ wnosić należy do c. k. Dyrekcyi Ruchu w Krakowie najpóźniej do dnia 10 Marca r. b. do godziny 12 w południe po poprzedniem złożeniu poręcznego w kwocie 50 Złr. w kasie c. k. Dyrekcyi Ruchu.

Bliższych wyjaśnień i warunków oferowania udziela naczelnik sekcyi konserwacyi c. k. kolei państwowej w Nowym Sączu“.

Dyrektor ruchu.

w z. **Szukiewicz**

KOKS z węgli gazowych,

w ładunkach wagonowych lub półwagonowych po 80 cnt. za 100 kg. z dostawą na kolej lub do domu w Krakowie,

w mniejszych ilościach gruby lub łamany, w workach plombowanych **po 90 centów za 100 kg.**

10 (5—) **z dostawą**, z przerobieniem paleniska w razie potrzeby

sprzedaje

Zarząd gazowni krakowskiej.

LINOLEUM,

angielski wyrób do wykładania posadzek, zabezpiecza od zimna i wilgoci.

Dywany i chodniki z linoleum.

Ceraty i chodniki ceratowe, kokosowe i szpagatowe.

Płaszcze i czapki gumowe, kalosze gumowe prawdziwe rosyjskie. Koniak kuracyjny zalecony przez Prof. Dra Korczyńskiego i Dra Pareńskiego. Kompletne przyrządy gimnastyczne dla dzieci i dorosłych. Ramki do gazet. Żaluzye i story rozmaitych systemów. Łapki na myszy i szczury.

Farby do barwienia materyi we wszystkich kolorach.

Wałeczki do drzwi i okien, zabezpieczające od zimna i przeciągu.

Wszelkie artykuły gospodarcze.

Fluid dla koni, smarowidło na kopyta, na osie, mydło do siodeł, lakier na uprząż, świece powozowe, latarnie, sól glauberską, oliwę do maszyn, pasy do maszyn, szpagat, lakier na posadzkę.

Wszelkie artykuły toaletowe i kosmetyczne.

Masę woskową do zaprawiania posadzek w najlepszym gatunku

poleca po cenach najtańszych

A. SZAFRAŃSKI

w Krakowie, Rynek 37, pod Okrętem.

Skład farb, pokostów i lakierów. 197(10—14)

oraz wszelkich przyborów artystycznych do malowania etc.

Bracia Bartik

Parowa Fabryka Pilników

w Krakowie, ulica Lubicz Nr. 22 (9—3)

wyrabia wszelkiego rodzaju **PILNIKI** w najlepszych gatunkach,

jakoteż podejmuje się nasiekania starych.

Poleca się fabrykantom, ślusarzom etc. ręcząc za dobry wyrób, rzetelną usługę i za przystępne ceny.

WACŁAW PIENIĄŻEK

dawniej 211 (5—19)

F. Gronemejer

w Krakowie, ul. Floryańska L. 11

SKŁAD SZKŁA i LUSTER

oraz podejmuje się:

oszklenia kościołów, pałaców i budynków, jak również reperacyi tychże.

Konkurencyjna Pracownia malarska

Wojciecha Grzybowskiego

w Krakowie przy ul. Mikołajskiej l. 16

podejmuje się robót kościelnych, pokojowych, dekoracyjnych, tak w miejscu, jak na prowincyi, 179 (24—0)

wykonuje wszelkie roboty pokostnicze,

uskutecznia takowe punktualnie **po cenach umiarkowanych.**

ROMAN SILBERBACH

PRZEDSIĘBIORCA w KRAKOWIE

wykonywuje pokrycia dachów łupkiem szląskim, angielskim i francuskim, papą czyli tekturą ogniotrwałą, jako też dachówką. 213 (5—19)

po cenach najumiarkowańszych.

Fabryka pieców kaflowych

w DĘBNIKACH (pod Krakowem)

JÓZEFA NIEDŹWIECKIEGO

i Spółki.

Poleca swoje

wyroby kaflarskie,

wykonane

według najnowszych wzorów,

P. T. pp. Inżynierom, Budowniczym i Właścicielom domów. 185 (20—4)

Cenniki na żądanie franco.

Konkurs

(4—0)

celem obsadzenia posady inżyniera młodszego (do dróg i mostów) przy Wydziale powiatowym w Krakowie

z płacą stałą roczną 1000 złr., z dodatkiem ryczałtowym na objazdy rocznie 200 złr. i z prawem emerytury.

Posada ta będzie nadaną najpierw prowizorycznie na rok jeden, potem może być nadaną stale.

Starający się mają:

a) przedstawić dotychczasowy przebieg swego życia,

b) wykazać dokumentami

1) że ukończyli wyższe studya techniczne w oddziale inżynieryi (dróg i mostów),

2) że nie przekroczyli 30-go roku życia,

3) że dobrze władają językiem polskim.

Podania mają wnieść do prezydium najpóźniej dnia 31 marca 1894 roku.

Kraków dnia 15 stycznia 1894.

Prezes: **A. Milieski.**

Roman Silberbach w Krakowie,

skład wszelkich artykułów budowlanych
i fabryka wyrobów betonowych,
poleca:

PORTLAND-CEMENT

opolski, szczakowiecki,

wapno hydrauliczne, prawdziwe kufsteinskie, rury kamionkowe glazurowane zewnątrz i wewnątrz, papę ogniotrwałą, płyty izolacyjne, łupek **morawski, angielski i francuski,** posadzki cementowe i steigutowe, rury betonowe dachówki telcowane, oraz wszelkie w zakres budownictwa wchodzące artykuły. 214 (5—19)

Karol Uznański

ślusarz
przy ul. Sławkowskiej l. 6. w **KRAKOWIE,**
wykonuje 171 (3—21)
wszelkie wyroby ornamentacyjne
z kutego żelaza
jakoteż podejmuje się robót budowlanych i reparacyj.

Z. Wasilkowski

Przedsiębiorca robót asfaltowych
w Krakowie, ulica Wolska l. 18, II. p.
Wykonuje wszelkie roboty w zakres jego zawodu wchodzące.
Asfaltuje budynki, daje warstwy nieprzemakalne na fundamentach i wykonuje tynki asfaltowe.
Dwadzieścia lat praktyki! 178 (2—22)

Lwowska Fabryka Asfaltu

i TEKTUR ulepszonych ogniotrwałych
do krycia dachów,
S. SZELIGI ŁYSZKIEWICZA, inżyniera
Lwów, Korytna 13, poleca:

Asfaltową masę elastyczną do fundamentów

dla izolowania wilgoci, **kładzioną na mury w gorącym stanie,** specyalnie do tych celów w fabryce wyrabianą. Jedyny dziś pewny środek **izolujący wilgoć,** używany do budowli w całym świecie, zalecany przez **wszystkie powagi naukowe techniczne.**

Tekturę ulepszoną ogniotrwałą.
do krycia dachów wysokich gatunków. 183 (4—)
Rola 10 metrów □ od 1·80 złr. do 3 złr. 50 ct.

Asfaltowe elastyczne płyty izolacyjne.

Lak asfaltowy świecący

do konserwacyi dachów tekturowych, drzewa, dachów gontowych, żelaza, blach wszelkiego rodzaju, dachówek nowego systemu.

Smołę angielską bezwodną.

Osusza się asfaltem, jako jedynym środkiem znanym dotąd w budownictwie najbardziej **zawilgocone ściany w mieszkaniach.**

Niszczy zastarzały grzybek drzewny.

Fabryka wykonywa w całym kraju swoimi ludźmi pokrycie dachowe tekturowe i oraz reperacye tychże. Metr □ po 52 do 75

Długoletnią gwarancyę poręcza się.

Telegramy: „ENDHORN" WIEN.

END i HORN

Telephon 291.
Srebr. medal zasługi: Wiedeń 1888.

Fabryka wyrobów ślusarskich i konstrukcyj żelaznych

w WIEDNIU, II. Pasettistrasse 91—93 i Pöchlarnstrasse 5—7,
212 (5—19) **Filia: II. Salzachstrasse 37.**

dostarczają wyrobów wszelkiego rodzaju konstrukcyj żelaznych do budowli jak: konstrukcye wiązania dachów, świetlniki schody, werandy, żelazne schody kręcone, poręcze, balkony, kraty dachowe, kraty do okien i drzwi, wszelkiego rodzaju okucia do drzwi i okien podług rysunku i w każdym stylu; żelazne okna dla fabryk, szop i stajen; bramy posuwające się po szynach, patentowane żaluzye stalowe najnowszej konstrukcyi z przyrządem zwijającym je, zasłony mechaniczne, kapy kominowe, kuchnie angielskie rozmaite co do wielkości i wykonania — kraty grobowe, latarnie i krzyże — nitowane i walcowane dźwigary (*Traverse*) w każdym profilu, szyny kolejowe do budowli, lane słupy żelazne, rury do wychodków, poręcze do schodów i t. p.

Dla pp. ślusarzy wykonywują projekta i kosztorysy i podejmują się robót pod korzystnemi dla tychże warunkami.

Korespondencya w języku polskim, niemieckim, francuskim. i rumuńskim.

B. SZABŁOWSKI w Krakowie, Sukiennice l. 2.

Wyłączny na Austro-Węgry skład **rosyjskiej herbaty karawanowej** domu handlow. **Sergjusza Perłowa w Moskwie** poleca wyborowe herbaty **w opakowaniu oryginalnem,** dokonanem pod nadzorem **ces. rosyjskiej władzy celnej.** Herbatę rosyjską sprzedajemy **po cenach moskiewskich,** uwidocznionych rublam na każdej paczce **po złr. 1·80 do 10·40 za funt.**

Zamówienia przynajmniej na trzy funty uskuteczniamy franco. 204 (10—13)

Samowary najlepszych fabryk tulskich.

HANDEL TOWARÓW ŻELAZNYCH

W. HALSKI Kraków Sukiennice, Nr. 21, 22

poleca NOŻE i WIDELCE, NOŻE KUCHENNE, SCYZORYKI, NOŻYCZKI, BRZYTWY (10—14)

powyższe wyroby z fabryk Angielskich, Francuskich, Szwajcarskich, Niemieckich i krajowych, poleca również wszelkie artykuły w zakres handlu wchodzące.

Rok założenia 1799.

J. F. FISCHER

w Krakowie, Rynek główny Linia A—B. L. 3940.

HANDEL TOWARÓW KOLONIALNYCH

SKŁAD PAPIERU

materyałów piśmiennych i rysunkowych, przyborów szkolnych i kancelaryjnych, wyrobów galanteryjnych drewnianych, kruszcowych, skórkowych, płótna oryginalnego angielskiego dla introligatorów w wielkim wyborze.

Przyjmuje się zamówienia na

bilety wizytowe, drukowane i litografowane, naczółki na listy i koperty, oraz inne druki według żądanych wzorów.

Poleca wszelkie artykuły w zakres ten wchodzące a mianowicie: Najrozmaitsze gatunki papieru, wielki wybór **zeszytów szkolnych własnego nakładu,** w szczególności: **Nauka pisma polskiego, nauka pisma niemieckiego** (ze wzorami) ułożona przez L. Peszkowskiego, nauczyciela kaligrafii, oraz wszelkie **przybory do pisania, rysunku i malowania.**

DO CELÓW TECHNICZNYCH

utrzymuje na składzie papier do kopiowania planów i rysunków sposobem świetlanym: *negatif* (białe linije na tle niebieskiem) i *positif* (czarne linije na jasnem tle) oraz preparat do tego ostatniego sposobu *(acidum gallicum chem pur.)* — Przyrządy do odtłaczania i rozmnażania pisma: **Hektograf Krakowski** w różnych formatach, oraz masa do napełniania tegoż. — **Tachograf** (z kamieniem litograficznym) czyli autografię bez prasy. **Mimeograf** (sposób szablonowy).

Zamówienia zamiejscowe wykonują się najdokładniej odwrotną pocztą za zaliczką lub nadesłaniem należytości.

Upraszam o dokładne adresowanie: J. F. FISCHER

(10—13) **w Krakowie, Linia A—B.**

Odznaczona srebrnym medalem przez c. k. Ministerstwo handlu na wystawie budowlanej lwowskiej i nagrodą na wystawie konkursowej z r. 1889 w Krakowie

Pierwsza krakowska Parowa Fabryka wyrobów artystyczno-stolarskich i parkietów **Karola Otta**

w Krakowie, ul. Dajwór l. 10 169 (4—20)

wyrabia przy pomocy najlepszych systemów maszyn parowych i wzorowo urządzonej suszarni drzewnej, z własnych materyałów wysuszonych, wszelkie wyroby artystyczno-meblowe, kościelne i budowlane oraz **reperacye antyków, roboty inkrustowane i wystawy sklepowe.** Posiada na składzie wielki wybór **fornierów deseniowych parkietów** oraz **desek (Laubsägenholz).**

Zamówienia wykonuje na czas oznaczony, jak najstaranniej, **po cenach umiarkowanych.**

Do wiadomości.

Zawiadamiam PP. Architektów, Budowniczych i Inżynierów, że rozszerzyłem moją

pracownię artystyczno-ślusarską,

podejmuję się

wszelkich robót konstrukcyjnych i ornamentalnych po najprzystępniejszych cenach.

Specyalnie wykonuję: świeczniki, latarnie, kandelabry i lichtarze.

Zamówienia przyjmuję wprost, albo przez Bazar wyrobów krajowych i Centralne Biuro fabryczne ul. Bracka, gdzie okazy i skład swych wyrobów posiadam.

187 (18—5). **Józef Gorecki**

w Krakowie, ulica Dajwor l. 9.

Fabryka wyrobów betonowych

Biuro i skład wszech potrzeb technicznych.

Wyrabia **płyty cementowe i marmurowe, krążki patentowane** do budowy **studzien, rezerwoarów, dołów kloacznych** itp., **rynny betonowe** do kanałów, **kanały** wszelkich rozmiarów, **muszle** pod rynny, **nagrobki, słupy graniczne, schody, płyty cokołowe i gzymsowe,** baseny do fontann, **zbiorniki** na wszelkie ciecze.

Podejmuje się betonowania wszelkiego rodzaju.

Ma na składzie: **Cement,** wapno hydrauliczne, papę, dachówki, łupek, ruzy steingutowe, **posadzki** marmurowe, steingutowe, klosety, pisoiry, **zamknięcia hermetyczne,** zlewy, **maty trzcinowe,** materyały przeciw wilgoci i t. d.

186 (18—6).

M. ZIELENIEWSKI, inżynier

w Krakowie, Grzegórzki 23.

Telefonu Nr. 70.

J. Radziszewski i Spółka

w Krakowie, ul. św. Anny l. 3. (Hotel Victoria).

Sprzedaż, zamiana i wynajem.

Przy odpowiedniej gwarancji sprzedaż na raty.

Największy skład fortepianów, pianin i fisharmonij. (9—14)

Nakładem Krak. Tow. Technicznego. W drukarni Aleksandra Słomskiego i Sp. w Krakowie.